

LOKALFÖRENINGEN 2930 HALLSTAHAMMAR AV IOGT/NTO 80 ÅR 1981

Sveriges historia är våra konungars. Folkets historia är - åtminstone vad som gäller senare tid - våra organisationers. Det var dessa som med små medel och tack vare medlemmarnas sammanhållning skapade den plattform för demokrati som möjliggjorde att de sämst lottade i samhället kunde resa sig ur sin förnedrande tillvaro.

Godtemplar- och Frikyrkorörelsen blev banbrytare i kampen för att ge människorna ett bättre och rikare liv. Fattigdom, trångboddhet, hårt och tungt arbete och inte minst superiet bidrog till det hårda samhälle som var i slutet av förra och början av detta århundrade.

Det började växa fram ett behov att göra något åt dessa förhållanden och folkrörelserna började växa fram ur den grogrund som nykterhets- och frikyrkoföreningarna skapade. Nu började det enkla folket ta saker och ting i egna händer, organisera, agitera, sluta sig samman för att göra något till mänsklighetens och samhällets bästa.

Sådana tankar var det också som fick några människor, främst tjänstefolk, i Ekeby, Svedvi socken, att för 80 år sedan, 1901, bilda en loge av IOGT. Logen fick namnet Svedvi Framtid. Symboliken i namnet är träffande. De som bildade logen var fattiga människor som drömde om en bättre framtid både för sig själva och för sina efterkommande.

Det blev en svår tid för den lilla föreningen, det fanns helt enkelt för litet underlag där ute så det beslöts att flytta till tätorten Hallstahammar som nu genom industriernas tillkomst hade helt andra förutsättningar.

De första av de många hängivna arbetarna inom logen var Hilda och Frans Pettersson, Erika och V. A. Eriksson, Emma och Erik Rydberg, Hulda och Ivar Kjellberg, Vivi och August Bergglöv, Hilda och Karl Karlsson, bröderna Olander och Heijdenberg m fl.

När logen började arbeta i tätorten uppkom snart behovet av en egen lokal. Den första grundplåten lades vid en basar som hölls i en målarverkstad. Denna tillställning blev så lyckad och gav så god ekonomisk behållning så att en tomt kunde köpas och där byggdes sedan Godtemplarlokalen år 1913.

Det var ett stort behov av lokaler i samhället och när Godtemplarlokalen var färdig fanns möjligheten för såväl politiska som fackliga organisationer att hålla sina möten där och på detta sätt kunde logen bidra till att de demokratiska fri- och rättigheterna slog igenom i Hallstahammar.

I detta sammanhang måste också betonas vilken stor roll logen och Godtemplarlokalen hade som nöjesarrangör. Allt roligt i samhället skedde i vår lokal. Man glömmer ofta bort just den detaljen. Det är och har alltid varit människors önskan att roa sig och det kunde logen nu tillgodose - och det som var det allra bästa; nu skedde nöjena under nyktra former. Hit kom resande teatersällskap, trollkonstnärer, föredragshållare, sångare, ja till och med en levande krokodilunge i ett plåtbadkar. I logens egen regi ordnades cabaréer, basarer, lokalrevyer - där dåtidens pampar gisslades - det var fester med folklekar och dans.

Det bildades en ungdomsloge som vid starten fick över hundra medlemmar. Alla barn i Hallstahammar tillhörde någon gång ungdomslogen Tomtebo Lycka och fick där en första skolning i föreningsarbete. Lyckan i att utses till Yttre vakt eller Biträdande marskalk kan inte nog värderas. Där förekom också sagospel, amatörteater, övades sånger och folklekar, det gjordes även utflykter, den första gjordes med lövad lastbil och målet var Kungsör. Resan var en stor upplevelse, bland annat fick man färja över sundet vid Kvicksund.

Den första ungdomsledaren var Elin Bergström, hon följdes av många för ungdomsarbete intresserade medlemmar såsom Emma Rydberg, Ella Nilsson, E.G. Söderqvist, Bengt Olander och Gunnar Eklund. Utan att nedvärdera någon annan måste man med stor beundran nämna Gunnar Eklunds insats. Hans outröttliga arbetsinsats för ungdomen både här i logen och i hela distriktet gör att många minns honom med saknad. Hans minne skall leva vidare bland annat genom den fond som stiftades vid hans bortgång och som avkastningen ifrån skall gå till stipendier för duktiga ungdomsledare.

Ett barnfolkdanslag verkade också en tid inom logen. Första framträdandet skedde vid en Luciafest. "Laget" framträdde sedan vid festligheter både här hemma och i distriktet. Högpunkten var engagemanget vid Västeråsutställningen där en publik på flera tusen personer uppskattade programmet.

Under första världskriget - som innebar så många påfrestningar både för befolkningen och för eningslivet i Hallstahammar - bildades trots detta avd. 242 Unga Krafter av SGU. på den tiden måste en medlem i SGU tillhöra grundlogen innan medlemskap beviljades. Inkallelser och andra orsaker gjorde att man måste lägga ner avdelningens verksamhet. Denna återupptogs dock 1921 och började arbeta med en intensiv agitation inför förbudsomröstningen. Offentliga möten arrangerades, där deltog också SGU:s budkavlebil. Många nya medlemmar strömmade till som med entusiasm tog olika initiativ. Avdelningen deltog i den kampanj mot tuberkulos som förbundet startade och som gick ut på att ordna kolonivistelse för barn från riskmiljöer. I Hallstahammar stod SGU-avdelningen för Luciafirandet i Sporthallen som samlade en retordpublik på 1500 personer. Genom dessa arrangemang och insamlingar kunde barn från orten få vistas två månader på sommaren på kolonin sommarsol i Degerfors. Staten övertog så småningom all koloniverksamhet och detta engagemang upphörde.

Just nu arbetar en avdelning av UNF - Ungdomens Nykterhets Förbund - i Hallstahammar, medlemsantalet är ännu ej vad vi alla hoppas och önskar. Kanske dock trenden vänder och många ungdomar kommer att ansluta sig och arbeta aktivt med nykterhetsfrågan. Även en juniorförening är i verksamhet.

En verksamhet som måste nämnas är IOGT-kören. Några sångintresserade ungdomar, som hade utgjort stommen i teater- och revygruppen, ville gärna pröva på att sjunga i stämmor och 1927 bildades kören som har arbetat regelbundet sedan dess. Många små och stora arrangemang har kören deltagit i under åren såväl på lokal, distrikt som rikspan. Körens årsredogörelser berättar om en livlig verksamhet med c:a 50-55 sammankomster per år. 1980 kröntes arbetet i kören för åtta medlemmar som deltog i IOGT/NTO:s Rikskörs turné till svenskbygderna i Amerika. En oförglömlig och minnesrik upplevelse. Här är också på sin plats att ge Isidor Larsson, dirigent sedan 50 år, en honnör för det outröttliga arbete han har lagt ned i sångens och musikens tjänst. För detta hängivna arbete har han tilldelats IOGT:s hederplakett i guld. Vi tackar dirigent och kör för många högtidsstunder under år som gått och önskar lycka till i fortsättningen.

Logemedlemmarnas idrottsutövande skedde i samarbete med Hallstahammars Sportklubb. De idrottsmän som deltog i Sportklubbens tävlingar ställde upp på tävlingar anordnade av IOGT. På så sätt behövdes inte två föreningar. En stor framgång nådde våra orienterare genom erövrandet av Riksmästerskapet.

Av NSF - Nykterhetsungdomens Scoutförbund - bildades en avd. 1961. Bland initiativtagarna var Herbert Hedman som också blev den förste kårchefen. Många duktiga medarbetare i förtroendeställning har funnits men det är ändå den stora aktiviteten bland de många ungdomarna som har varit och är den förnämsta tillgången. De har bland annat gjort enväldigt fin insats genom upprustningen av fritidshemmet Buren. Vi önskar den livaktiga kåren en god fortsättning.

Vår loge har genom intresserade och duktiga medlemmar gjort en stor insats vid byggandet av profana lokaler i Hallstahammar. Första lokalen började som har nämnts att byggas redan 1913. Om den epoken vore mycket att berätta. Ett namn måste här nämnas, V.A. Eriksson, hans gärning är oupplösligt knuten vid denna period. Eriksson var ingen teoretiker eller de djärva initiativens man. Han var den som verkställde besluten. Hans arbetsvilja och förmåga var oerhörd. Erik Rydberg gjorde också en stor insats, var lokalens första vaktmästare, biografföreståndare och kassör.

I Godtemplarlokalen fanns logens bibliotek. Även på detta område var godtemplarna föregångare. De omkring 1000 band som ingick i bokbeståndet var flitigt utlånade. Vi vet att framstående författare som Harry Martinsson, Ivar Lo Johansson med flera har betonat den stora roll som IOGT-biblioteken i deras hembygder hade för dem. Vi skall också nämna den insats som Axel Meijer gjorde genom sitt arbete för biblioteksverksamheten. Vid tiden för den nya biblioteksförordningen överlämnades böckerna till Hallstahammars kommunbibliotek.

Lokalbyggandet fortsatte, sommarhemmet "Buren" uppfördes. Först plockades den lilla stuga ned som stod på tomten Storgatan 12, sedan byggdes den upp på en arrenderad tomt vid Kolbäcksån. Många gjorde en storartad insats på detta sätt och logen hade en livlig verksamhet där under många år.

Arbetet med uppförandet av lokalen Hantverkargatan 13 var ett vågstycke, det var strävsamma år med ekonomiska svårigheter. Kassaböckerna berättar om de små summor som plus de ideella insatser som medlemmarna gjorde blev till oskattbara värden som kom efterkommande generationer till del. Men frågan är om inte beslutet att bygga den nya lokalen Storgatan 12 var ett ännu större vågspel och fordrade en ännu djärvare insats av medlemmarna i framför allt ekonomistyrelsen. Över den arbetsinsatsen har redogjorts i en minnesteckning över 25-års verksamhet som bifogas denna berättelse.

Just nu har en ombyggnad skett i samband med installerandet av fjärrvärme bland annat har ett omfattande arbete med isolering av väggarna i biografsalongen genomförts. Wiigs Byggnads AB har varit entreprenör för arbetena.

Lokalen var i stort behov av uppsnyggning och medlemmarna engagerades till en frivillig insats. Bland dessa eldsjälar märks Karin och Lennart Härner samt Tage Larsson med flera som med detta arbete gjorde en betydande besparing.

Kanske har lokalföreningens verksamhet med lokalbyggnad och därmed sammanhängande aktiviteter - i första hand att under hela denna tid försett samhället med biograf - varit det mest betydelsefulla utåtriktade arbetet. Men vi får för den skull inte glömma den skolning i föreningsarbete som arbetet i styrelser och kommittéer inom logen gett våra medlemmar och som många sedan har använt i kommunalt och fackligt engagemang. Vi vet ju att vi också har haft och har riksdagsmän från våra led. Jalmar Furuskog har i sin bok "I stormig tid" skrivit: Folkrorelsernas största gåva till människorna är känslan av eget ansvar, egen förmåga att påverka och förändra världen...

Denna redogörelse är en minnesbild över verksamheten under 80 år.

Ord om samhörighet, strävsamt arbete, delad glädje och sorg kanske sådant som betyder så mycket för den enskilde skulle ha behandlats mera utförligt och som det har förekommit så mycket av under en så lång period som 80 år borde ha givits större plats men hur mycket man än tar med blir något utelämnat.

Som slutord citeras broder Gustav Blomquist, Västerås, som skrev i anledning av ett distriktsjubileum "Kära systrar och bröder. Ett jubileum är till för att ge tankeställare. En folkrörelse, om än

aldrig så stor och med en historia fylld av ära, fortlever inte enbart av fädernas gärningar - *det är Du och jag som i nuet skall trygga den goda fortsättningen genom våra samsfälllda insatser*. Vi skall inte fira jubileum för firandets egen skull, utan endast om vi från festliga stämningsstunder vill föra med oss ut i vardagens id, *något av den goda viljans ande och kraft*.

Till sist ett tack till Hallstahammars kommun för det stöd som Logen, sedermera Lokalföreningen fått under år som gått, det har varit av betydande mått och haft stor betydelse för vår verksamhet.

Ingrid Wiig